

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) 811.163.41'36

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Молим да у складу са чл. _____ Закона о високом образовању и чл. _____ Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације: *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)*

Научна област УДК(текст): језици – руски и српски језик – психолингвистика

Ментор и састав комисије за оцену дисертације:

- 1) Др Тијана Ашић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научне области: Француски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине (ментор);
- 2) Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научне области: Савремени српски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине (члан);
- 3) Др Веран Станојевић, ванредни професор, Филолошки факултет у Београду, уже научна област: Романистика (члан);
- 4) Др Милена Маројевић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научна област: Руски језик (члан).

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи). Истраживање Марине Кебара пре свега је усмерено на анализу језичке игре у вези са идентификовањем спектра њених функционалних могућности у најразличитијим областима употребе, углавном у језичкој игри у дечјем говорном стваралаштву, са циљем постизања комичног ефекта. У идентификовању суштинских функционалних ефеката и својстава језичке игре – издвојене су и описане четири фундаменталне функције – огледа се актуелност и научна новина дисертације Марине Кебара. Предмет истраживања чине: а) функционални ефекти, који се постижу коришћењем одговарајућих метода и поступака језичке игре у различитим условима реализације; б) одређивање статуса и специфичних обележја језичке игре у низу других средстава свесног манипулисања језиком; в) раздвајање језичке игре од других случајева ненормативне употребе језика (превасходно у говору ментално болесних, односно говорећих са афазисом или аутизмом); г) идентификовање корелације између функционалних ефеката, постигнутих применом одговарајућих поступака језичке игре, као и прецедентних особености услова њихове реализације,

узимајући у обзир утицај прецедентних феномена.

Анализа поступака лингвистичке игре у различитим типовима дискурса (у дечјем, фолклорном, односно народном и уметничком) најексплицитније показује испољавање изражајних могућности језика.

У дисертацији са психолингвистичког становишта докторанткиња заступа начело, на којем темељи цело истраживање, да одступање од норме у дечјем говору и дечјем језичком стваралаштву може бити несвесно (случајно, као и последица грешке) али и свесно, намерно, што представља основу да се у овом последњем облику разматра као поступак (чин) за грађење језичке игре.

До сада у србистичкој и/или сербокroatистичкој литератури пре дисертације Марине Кебара готово да није постојао ниједан рад с овако усмереном психолингвистичком анализом, са корпусом дечјих игара, и са критеријумима Бахтинове нове реторике, комбинованим са комплементарним критеријумима тартурских семиотичара и руских психолингвиста.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Марина Кебара

Назив завршеног факултета: Филолошки факултет у Београду

Одсек, група, смер: Руски језик и књижевност

Година дипломирања: 1987.

Назив магистарског рада, односно докторског студијског програма: Докторске студија – Наука о језику, ФИЛУМ, Крагујевац

Научно подручје: Филолошке науке

Година одбране: 2015.

Факултет и место: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Број публикованих радова: (навести рад који се тражи из члана 9. овог правилника): седам, које овде и наводимо:

1) Марина Кебара, „Психопоетски приступ између Лотмановог *метатекста* и Бахтиновог *туђег говора* на роману *Евгеније Оњегин* А. С. Пушкина“ у: *Радови филозофског факултета*, филолошке науке, бр.14. књ.1, Пале, 2012, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2012,423-438. [УДК 811'23:811'272 DOI 10.7251/FIN1301423K ISSN 1512-5858 COBISS.BH-ID 7948294] **M51**

2) Марина Кебара, „Психолошки аспекти комуникативно-индивидуализованог приступа у индивидуализованој настави страног (руског) језика“ у зб. *Славистика, XV (2011)*, Славистичко друштво Србије, Београд, Зборник радова са 49. скупа слависта Србије одржаног на Филолошком факултету у Београду 11-14. јануара 2011. године, Универзитет у Београду, Филолошки факултет Београд, 2011, 283–292. [BIBLID: 1450-5061, XV (2011), p. 283-292 УДК 811. 161. 1'243: 371.3; UDK 811.16 + 821.16 ISSN 1450-5061 COBISS.SR-ID 130380039] **M52**

3) Марина Кебара, „Појам језичке способности са аспекта психолингвистике – метод анализе језичке семантике“ у зб. *Наука и идентитет*, Зборник радова са научног скупа одржаног на Палама 21. и 22. маја 2011. године, књига 6/1, главни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Источном Сарајеву,

Филозофски факултет Пале, 2012, 305-318. [ISBN 978-99938-47-42-7 COBISS. BH-ID 2778904] **M14**

4) Марина Кебара, „Корелативитет дечјег језичког стваралаштва у форми неологизама (субкултура) и народне традиције (култура)“ у зб. *Наука и традиција*, Зборник радова са научног скупа одржаног на Палама 18 и 19. маја 2012. године, књига 7, том 1, главни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2013, 287-302. [DOI 10.7251/NSFF1307287K ISBN 978-99938-47-51-9 COBISS.BH-ID 3705112] **M14**

5) Марина Кебара, „Језичке антиномије у дечјем стваралаштву и стваралаштву за децу – психолингвистички приступ“ у зб. *Књижевност за децу и омладину – Наука и настава*, књ. 15, Зборник радова са научног скупа одржаног на Педагошком факултету у Јагодини, 06. априла 2012. године, уредници: проф. др Виолета Јовановић и проф. др Тиодор Росић, Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет Јагодина, 2012, 119-138. [УДК 81'23 УДК 821. 09-053.2 УДК 821. 09-93 ISBN 978-86-7604-085-8 COBISS.SR-ID 195907852] **M44**

6) Марина Кебара, „Језичка игра у дечјем дискурсу као прецедент поетске употребе речи“ у зб. *Књижевност за децу у науци и настави*, књ. 18, Зборник радова са научног скупа одржаног на Педагошком факултету у Јагодини, 11-12. априла 2014. године, уредници: проф. др Виолета Јовановић и проф. др Тиодор Росић, Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет Јагодина, 2014, 109-125. [ISBN 978-86-7604-118-3 COBISS.SR-ID 212281356] **M44**

7) Марина Кебара, „Психолошке основе лингвистичке теорије Јана Бодуена де Куртенеа као пионирски допринос настанку психолингвистике“ у зб. *Савремена проучавања језика и књижевности*, година III, књ. 1, Зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 12. марта 2011. године, одговорни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, 2012, 397-405. [УДК 81'23; ISBN 978-86-85991-39-4 COBISS.SR-ID 189586188] **M45**

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Радно место: лектор за руски језик

**ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ
ЧЛ. _____ ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. _____ СТАТУТА
УНИВЕРЗИТЕТА
У КРАГУЈЕВЦУ**

У прилогу вам достављамо: - Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;

- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

28. 05. 2015.

(место и датум)

ДЕКАН

ФАКУЛТЕТ

M. Konaric

М.П.

ФИЛОЛОШКО УМЕТНИЧКИ
ФАКУЛТЕТ - КРАГУЈЕВАЦ

ПРИМЉЕНО: 29.08.2015

Срг. ред.	Б р о ј	Прилог	Вредности
01	2640		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 3. јула 2015. године, предложило је а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 8. јула 2015. године именовало Комисију: 1) др Тијана Ашић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научне области: Француски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине; 2) др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научне области: Савремени српски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине; 3) др Веран Станојевић, ванредни професор, Филолошки факултет у Београду, уже научна област: Романистика; 4) др Милена Маројевић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, уже научна област: Руски језик – за оцену и одбрану докторске дисертације *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* кандидаткиње Марине Кебара. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* кандидаткиње Марине Кебара има укупно 372 странице текста нормалног (1,5) компјутерског прореда, и структурисан је у следећих шест поглавља, која следе након *Наслова, Идентификационе странице и Садржаја* (стр. 1-11), а завршавају се навођењем *Корпуса* (352-354) *Литературе* (355-368) и *Резимеа* (на руском језику) (362-372), и то: 1. *Увод* (стр. 12-29), 2. *Психолингвистика у контексту развоја светске науке* (30-72), 3. *Истраживачки проблеми у савременој психолингвистици* (73-89) 4. *Унутрашња форма речи и метајезичка рефлексија унутар поступака језичке игре у анализи руске/српске језичке личности* (90-155), 5. *Концептуално-функционални приступ у анализи језичке игре кроз призму Бахтинове нове реторике* (156-293), и 6) *Закључак* (294-351).

Увод садржи две тематске целине: а) *теоријско-методолошки концепт рада*, у коме се објашњава предмет рада (а централни је феномен језичке игре), и корпус (који укључује три истраживана дискурса: дечји, фолклорни и уметнички дискурс српског и руског језика), циљ, значај и актуелност рада (основни циљ је разрадити психолингвистичке теорије знања, која укључује разматрање проблема језичке свести, језичке личности и слике света, при чему се актуелност рада огледа пре свега у примени «водећег принципа савремене лингвистике, антрополошког, који утврђује заокрет од изучавања човековог говора до изучавања *говорећег човека*»), методи истраживања (у раду се комбинују дедуктивни и индуктивни метод у анализи корпусне грађе, као и наизменично коришћење описног метода и метода контекстуалне, функционално-концептуалне, компонентне и интерпретативне анализе, а у оквиру свеобухватне контрастивне анализе на корпусу српског и руског језика); задаци истраживања (настоји се одговорити на темељна теоријска и емпиријска питања

везана за индивидуалну и колективну језичку личност уопште и посебно српску, у поређењу са руском, као и за језичку игру, у својству метајезичког контекста (рефлексива) у процесу говорномисаоне делатности); хипотезе рада (њих седам) и структура рада (где је, у виду аотиране библиографије, дат сажетак поглавља дисертације; б) *теоријско-методолошка основа истраживања*, где се разматра преглед ставова у подручју истраживања, интегративност научних приступа у подлози истраживања, и преглед досадашње домаће и стране литературе о проблемима истраживања, при чему је дат исцрпан историјат идеја које се односе на опште суштинске карактеристике језичке игре и језичке личности, уз преглед литературе која обрађује додирна подручја чији предмети интерферирају са основном тематиком дисертације.

У другом поглављу дисертације *Психоллингвистика у контексту развоја светске науке* осветљава се настанак и развој психоллингвистике и њено утемељење као аутохтоне науке унутар других хуманистичких наука, уз изношење упоредног прегледа различитих научних становишта о поменутом питању. Излагање се завршава разматрањем односа дескриптивног и експланаторног у (психо)лингвистичкој теорији на примеру генеративне граматике Н. Чомског, утемељивача ове научне дисциплине, чији се ставови карактеришу супротстављањем трансформационих модела таксономијским, а генеративне граматике структуралној. Анализа је теорије Чомског је показала да је теоријски програм генеративне лингвистике на својеврстан начин у супротности са конкретним резултатима генеративне анализе, јер је, у ствари, само добијен нови метод *описивања знања* језика, где и сам термин *генерисање* уместо оног смисла који произилази из усмерености теоријског програма добија нови – *процењивање у складу са неким правилом или принципом*. При томе се показало да је неопходно превазилажење супротстављености метода и теорије, тако што би се пронашао њихов правилан научно хијерархизован међуоднос, који подразумева да су сви методи, употребљени само као различита средства за испуњавање ограничених задатака, уклопљени у оквире теорије, заузимајући у њој научно им предодређен субординирани положај.

У трећем поглављу насловљеном *Истраживачки проблем у савременој психоллингвистици* даје се попис и опис проблема који се истражују у раду са психоллингвистичког аспекта, а затим и конкретне напомене о истраживачким проблемима и као и објашњење коришћених термина. При томе се показује да анализа великог броја психоллингвистичких радова показује подударане проблематике психоллингвистике са проблемима когнитивне психологије и лингвистике, а нарочито прагматике. Докторанткиња истраживање језичких појава са психоллингвистичког аспекта приступа осветљавањем различитих научних приступа у анализи језичких појава, при чему посебно издваја анализе а) психоллингвистичког приступа семантици речи на примеру имена боја, б) лингвистичке рефлексije и лексикографског тумачења психоллингвистичког типа, као и в) психоллингвистичког виђења граматике.

У четвртном, теоријско-истраживачком поглављу с насловом *Унутрашња форма речи и метајезичка рефлексija унутар поступака језичке игре у анализи српске/руске језичке личности* – најпре се предочава теоријско-методолошка подлога разматрања, уз детаљно термилошко одређење истраживаних и анализираних појава, даје се њихов попис и опис (дечји неологизми и народна етимологија; дечји неологизми као поступак у језичкој игри; деривација у функцији језичке игре и граматика – граматичка транспозиција као поступак за грађење језичке игре; психоллингвистички аспект деривационих поступака народне етимологије и дечјих неологизма у анализи руске/српске језичке личности: колективне/индивидуалне;), а затим се проводи

детаљна лингвокогнитивна функционална анализа истраживаних проблема на одабраном корпусу.

Анализа је показала да процес говорне делатности претпоставља константно прожимање и комбиновање стандарда и одступања од њега, и да метајезичка делатност *говорећег* по Бахтину, односно *језичке личности* у истраживању Марине Кебаре, представља главно динстиктивно (разликовно) обележје испољено у креативном општењу, при чему се суштина метајезичке контроле састоји у постојаном сравњивању говора са нормом, односно обрасцем чуваним у свети језичке личности. «Постојање оваквог метајезичког механизма ствара услове да се рутински комуникативни чин трансформише у креативни, када језичка личност у процесу говорне делатности приступа естетском преосмишљавању свог свакодневног говорног искуства, стилски преобразујући на тај начин своју метајезичку информацију». Уз то, «са *аспекта мотивисаности*, унутрашња форма речи представља одраз карактеристика номинације одређеног језика, при чему анализа лексичких јединица доприноси дубљем и прецизнијем утврђивању особености анализираних лексике. Поступком реализације мотивисаности испуњавају се различите функције у језичком систему, а функционална карактеристика унутрашње форме речи са мотивационог аспекта, различитост начина њеног перцепирања од стране рецепијената, односно носилаца (језичких личности) одређеног језика – обележје варијантности, као и својство динамичности одражено у лексикализованости, представљају критеријум за издвајање неколико њених видова: а) *варијантна/неваријантна* унутрашња форма речи; б) *лексикализована/нелексикализована* унутрашња форма речи; в) *метафоричка/неметафоричка* унутрашња форма речи. Уколико је мотивациона ознака изражена у речи непосредно, тада се при њеном перципирању у свести језичке личности успоставља директна веза лексичке јединице са мотивационом ознаком на основу њихове фонетске и семантичке уопштености (генерализација). Уколико је пак, мотивационо обележје изражено асоцијативно, тада се освешћивање звучног омотача речи и његовог значења одвија на основу семантичког зближавања два предмета сличних по неким својствима. Унутрашња форма таквих јединица одликује се метафоричношћу». Све наведено резултат је докторанткињине исцрпне анализе поменутих анализираних језичких појава: *дечјих неологизама и народне етимологије*, и то а) из аспекта лингвокогнитивне функционалне анализа дечјих неологизама као поступка у језичкој игри, и б) граматичке транспозиција у функцији дечје/народне етимологије као поступка у језичкој игри.

У петом, такође теоријско-истраживачком поглављу *Концептуално-функционални приступ у анализи језичке игре кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме* – прво се подробно разматрају теоријско-методолошки аспекти истраживаних појава, уз увођење и објашњење нових оперативних термина као механизма истраживачког (методолошког) поступка и анализе; затим се даје попис и објашњење темељних критеријума на основу којих се проводи анализа и врши издвајање, класификација, опис и тумачење анализираних и испитиваних појава (прецедентност и прецедентни феномени; прецедентни текст као прецедентни феномен; језичка игра у дечјем дискурсу као прецедент поетске употребе речи и полифункционалност дечјих творевина као услов прецедентности; околиционална деривација и језичке антиномије у дечјој реторичкој парадигми као опозиција норма/аномалија у функцији прецедентног модела језичке игре), а све то кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме, примењено на сва три дискурса који чине одабрани корпус.

А оно што је принципијелно ново у Бахтиновом учењу, у Бахтиновој новој реторичкој парадигми, састоји се у томе што, за разлику од тумачења унутар наука о говору која су

заснована на позицији слушаоца, те сходно њихов објекат истраживања представља апстрахован резултат говорног чина, Бахтин као основни објекат, са становишта употребе говора, истиче посебне семантичке процесе разматране са позиције говорећег. У вези с тим, примаран (иницијалан) моменат за стварање речи нису гласови нити слова већ намере, које говорећи уграђује у свој говор, што имплицира да главни предмет језичке анализе треба да буде *исказ* као првобитна (исходишна) јединица говорног општења, с тим да исказ за Бахтина може да буде једна реч, једна реплика или цео текст. Исказ у говору разликује се од реченице у језику по томе што је први увек личан, вредностан и резултат је приписаног му смисла, односно значења. Другачије речено, за Бахтина је аутор примаран у односу на говор, јер је он тај који обезбеђује говору, речи или тексту социјални и комуникативни смисаони простор. У таквом случају реч се може поимати као резултанта смислова (произлази из смислова). Смисао при том није монолоичан, не припада једној свести, већ се рађа у дијалошком сусрету неколико свести. Језичка игра, као говорно-језички феномен заснива се управо на принципу супротном једногласју и монолоичности, дакле на принципу дијалогичности. И управо на тим критеријумима дијалогичности докторанткиња и темељи своју конкретно-језичку анализу. У позадини Бахтиновог учења налази се успостављање друкчије реторичке парадигме чији је корен у архитектоници (композицији) поступка. Нивои говорне делатности заснивају се на типовима, то јест обрасцима комуникативних ситуација, које Бахтин назива говорним жанровима. При том се структура (нивои) нове реторике може представити на следећи начин: 1) откриће (проналазак); 2) просторно (временско) распоређивање (лоцирање); 3) израз (експресија); 4) резултат (отелотворење). Докторанткиња исцрпно, примјењујући критеријуме Бахтинове нове реторичке парадигме, комбиноване с комплементарним (психо)лингвистичким критеријумима других аутора, што се најбоље види по разматрању међуутицаја теоријских позиција Бахтинове концепције дијалога (туђег говора) и Лотманове концепције кода (метатекстуалности), у вези са психопоетским приступом у његовом односу према теорије метатекстуалности и теорије дијалога. Феномену који Лотман термилолошки одређује као *метатекст*, а Бахтин *туђи говор*, у психопетици, по докторанткињином мишљењу, одговара термин *пројекција текста*, који се тумачи као *систем представа*, при чему у сврху успешне комуникације *пројекције текстова аутора и читалаца морају максимално да се приближе једна другој*.

У истраживачком делу поглавља Марина Кебара даје анализу прецедентности композиционог симетризма и анафорске композиције у песми *Пророк* А. С. Пушкина, као и њену свеобухватну психопоетску стилистичку анализу. Следи потом анализа *језичке игре у дечјем дискурсу као прецедент поетске употребе речи*, као и детаљна анализа разнообразних *оказионалних деривација и језичке антиномије у дечјој реторичкој парадигми као опозиција норма/аномалија у функцији прецедентног модела језичке игре*.

У шестом, закључном поглављу, које и носи назив *Закључак* дају се опширна закључна разматрања о испитиваним проблемима (језичка игра као метајезички контекст, односно рефлексив у анализи језичке личности – руске/српске, унутрашња форма речи, дечја реторичка парадигма и деривација дечјих неологизама/оказионализама у функцији поступака за грађење језичке игре, прецедентни феномени и прецедентност језичке игре у поетској употреби речи). закључак сумира све релевантне како теоријске тако и емпиријске резултате дисертационог истраживања Марине Кебара.

II Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација Марине Кебара *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* у потпуности испуњава пријављеном темом формулисане циљеве, предмет и хипотезе. Она истовремено потврђује да је пријављена тема била врло подобра и захтевна за израду докторске дисертације. Наиме, пријављена тема представља подручје са великим бројем отворених проблема. Истраживање је подразумевало велику интердисциплинарну теоријску експланацију, али и функционалностилски разноврсну ексцерпцију. Број разрешених и покренутих питања у многоме је надмашио очекивања приликом пријаве теме.

Врло утемељена теоријско-емпиријска анализа потврдила је свих седам хипотеза о психолингвистичкој детерминисаности дечије игре као метајезичког контекста:

1. Одступање од норме у *дечјем говору и дечјем језичком стваралаштву* може бити несвесно (случајно, као и последица грешке) али и *свесно, намерно, смислено*, последица игровне активности, што представља основу да се у овом последњем облику посматра као *поступак за грађење језичке игре или говорномисаони чин*;

2. *Језичка игра* у дечјем говору, као посебан елемент игре уопште, по *спољашњој форми* представља чисто ритуалну, стандардну активност, али по *унутрашњем садржају* представља претходно *осмишљено и изнутра* организовано деловање, засновано на одговарајућој замисли, на *концепцији поступка (говорномисаоног чина) језичке личности*, те се као такво темељи на њеној намери за постизање циља страног тој спољашњој активности;

3. *Језичка игра*, као средство одражавања ментално-рефлексивних параметара свести језичке личности, у процесу њене говорномисаоне делатности и форма базирана на језичким антиномијама и аномалијама (превасходно апсурд), карактерише се *смисаоном природом* као *суштинским својством* које *није иманентан садржај и језичких значења*, те као таква одражава активан (субјективизиран, експресиван) однос језичке личности према објекту мисли;

4. *Метајезичност* представља примарно и константно својство језичке игре утемељене на језичким антиномијама и језичким аномалијама: она се увек и обавезно испољава као *језик у језику*, односно, *систем у систему....*;

5. Иза све вишезначности, апсурдности, парадоксалности, бесмислености, окационалне тренутачности и варијантности, односно, метајезичности језичке игре стоји један јединствени *инваријантан (говорномисони) чин* као њен иманентан принцип;

6. *Парадоксалност, међуоднос (међуповезаност) форме и садржаја*, као и узајамно деловање структура *језичког значења и смисла*, остварених кроз систем семантичких, комуникативно-прагматичких и когнитивних функција, представљају суштинско својство језичке игре као *форме сликовног мишљења и метајезичке рефлексије* којом се пројектује супротност (неподударност) између појава стварности и индивидуалне животне позиције језичке личности (колективне и индивидуалне слике света), а истовремено и као изражајног средства језичког исказивања категорија на релацији: норма – аномалија – апсурд;

7. Насупрот метајезичком контексту у фолклорном стваралаштву, које рефлектује (мета)језичку свест и слику света *колективне језичке личности*, језичка игра као производ ауторског дечјег и књижевног (поетског) стваралаштва, одражава индивидуалну (мета)језичку свест језичке личности, али као део језичког колектива испољава и свест колективне језичке личности...

Марина Кебара је своје истраживање извела је комбиновањем комбиновањем дедуктивног и индуктивног метода у анализи корпусне грађе, чији су принципи најбоље одражени у коришћењу описног метода и метода контекстуалне, функционално-концептуалне, компонентне и интерпретативне анализе, а у оквиру свеобухватне контрастивне анализе на корпусу српског и руског језика. Тако је остварено методолошки интердисциплинарно истраживање са јасно издвојених и хијерархизованим критеријумима анализе. Будући да је добро издвојила класификационе критеријуме, у свим поглављима и потпоглављима полазишни принципи су били дедуктивни, да би се у конкретној анализи те дедуктивне поставке разопштавале, и у завршници, као спознате потврђивале. Тиме је остварен готово парадигматски пут лингвистичке дедуктивне анализе: полазак од општег кроз његово разопштавање, па враћање општем кроз уопштавање издвојених граматичких и семантичких конституената, при чему се полазишно и исходно опште битно разликују. На тај начин постигнут је више него успешан спој емпиријског и теоријског, при чему су они увек у интерференцији јер су у служби један другоме.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

Докторска дисертација Марине Кебара *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* припада области психолингвистичке језичке игре, односно «поетске» психолингвистике. При том се феномен језичке игре разматра у следећим видовима: а) у дечјем говору као форма одступања од норме и прецедентне форме језичке игре уопште б) као метајезички контекст (рефлексив) у својству мисаоноговорне компоненте и средства одражавања ментално-рефлексивних параметара свести *језичке личности* уопште, и српске у поређењу са руском, као посебности, а у процесу њене говорномисаоне делатности; в) као одраз човековог хеуристичког и креативног потенцијала (лингвокреативност), природно неодвојивог од његових примарних комуникативних потреба. Докторанткиња је наведене видове језичке игре разматрала из следећих аспеката: а) испољавање језичке игре на свим нивоима језичке структуре; б) форме језичке игре као говорног стваралаштва утемељене на језичким антиномијама и аномалијама, тј. нарушавању логичких и језичких веза (алогизми): апсурду, парадоксу, фигурама супротности и одступања од норме, нонсенсним формама – бесмислицама и изокреталицама, нетачном тумачењу унутрашње форме. Језичка личност истовремено је интерпретирана и као динамички систем са израженом у себи корелацијом најразличитијих простора: рационалног, интуитивног, свесног и несвесног, узуралног и стваралачког (ниво језика), потенцијалног и репрезентативног (ниво говора) и као функционални систем, док језичка свест одражава етапе онтогенетског настајања језичке личности.

До сада у србистичкој и/или сербокроатистичкој литератури пре дисертације Марине Кебара готово да није постојао ниједан рад с овако усмереном психолингвистичком анализом, са корпусом дечјих игара, и са критеријумима Бахтинове нове реторике, комбинованим са комплементарним критеријумима тартурских семиотичара и руских психолингвиста. Готово да није ни потребно наглашавати да је и са теоријске и са емпиријске стране ова дисертација потпуна новост у србистичкој и контрастивној српско-руској психолингвистичкој литератури.

Тему је докторанткиња обрадила исцрпно: то је прва досада најисцрпнија, научно најутемељенија монографска студија о проблематици психолингвистичких аспеката језичке игре као метајезичког контекста у анализи српске и руске језичке личности.

У овој дисертацији доста је научно новог: од издвајања самог проблема истраживања – психолингвистике дечије језичке игре, преко издвајања јасних критеријума анализе с упориштем на Бахтиновој теорији нове реторике и критеријалног издвајања структурних и семантичких подтипова дечијих језичких игара у српској и руској народној и уметничкој књижевности.

Докторанткиња је консултовала сву релевантну литературу која се директно, додирно или општетеоријски односи на проблематику психолингвистичку проблематику везану за проблем језичке игре, па се у поређењу с том литературом јасно уочава и вредност саме дисертације, односно њених научних резултата. Дисертација Марине Кебаре, рађена на богатом корпусу, доноси научно врло вредне психолингвистичке резултате, који су значајан допринос не само србистици него и славистици и општој лингвистици. Ова дисертација је према свим научним критеријумима врло вредно оригинално научно дело.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата научној јавности

У скуп актуелних аспеката психолингвистичких истраживања новог усмерења улази разрађивање психолингвистичке теорије знања, која укључује разматрање проблема језичке свести, језичке личности и слике света (концепти, метајезичка свест). Актуелност изучавања језичке личности и језичке игре, као њеног мисаоноговорног и метајезичког елемента, одређена је специфичношћу самог објекта и његовим адекватним одражавањем сврховитости водећег принципа савремене лингвистике, антрополошког, који утврђује заокрет од изучавања човековог говора до изучавања *говорећег човека*, уз посебно усредсређивање пажње на језичку личност. Говорна делатност открива јединствене могућности комплексне анализе метајезичког дискурса, који обезбеђује посматрање вербализованих производа говорномисаоне делатности као феномена комуникативне и концептуалне делатности језичке (српске и руске) личности. Феномен *језичке свести* представља део општег проблема – *језик и мишљење*. Метајезичка грађа испољава се као јасно сведочанство језичке националне (српске и руске) самосвести, пружајући могућност реконструкције *светоназорске* (поглед на свет, слика света) усмерености личности у филогенези и онтогенези (колективне и индивидуалне језичке личности). У дисертацији се Марина Кебара бавила истраживањем језичке игре као одраза мисаоноговорне делатности језичке личности и човековог хеуристичког и креативног потенцијала, природно неодвојивих од његових примарних комуникативних потреба. *Актуелност дисертације* произлази и из чињенице да је степен проучености језичке игре, нарочито језичке личности уопште, те самим тим и српске језичке личности у српским научним оријентацијама веома мали, скоро никакав. Ни метајезички искази, који се пре мимогредно него студиозно у србистичкој и контрастивно србистичкој литератури разматрају (нпр. М. Радић-Дугоњић и С. Ристић), нису завређивали ширу научну пажњу код нас.

Резултати истраживања метајезичких исказа са (психо)лингвистичког аспекта обезбеђују концептуалну повезаност лингвистичких и психолингвистичких представа о процесима који се одвијају у језичкој свести у току когнитивне и комуникативне делатности. Теоријски значај наведених тачака огледа се у могућности доприноса истраживања, вршених са теоријских позиција психолингвистике и сродних научних дисциплина, филолозима и лингвистима у настојањима да реше она сложена питања која увек искрсавају код говорећег човека, код језичке личности способне за дубоко промишљање.

Истраживање Марине Кебара пре свега је усмерено на анализу језичке игре у вези са идентификовањем спектра њених функционалних могућности у најразличитијим областима употребе, углавном у језичкој игри у дечјем говорном стваралаштву, са циљем постизања комичног ефекта. У идентификовању суштинских функционалних ефеката и својстава језичке игре – издвојене су и описане четири фундаменталне функције – огледа се актуелност и научна новина дисертације Марине Кебара. Предмет истраживања чине: а) функционални ефекти, који се постижу коришћењем одговарајућих метода и поступака језичке игре у различитим условима реализације; б) одређивање статуса и специфичних обележја језичке игре у низу других средстава свесног манипулисања језиком; в) раздвајање језичке игре од других случајева ненормативне употребе језика (превасходно у говору ментално болесних, односно говорећих са афазисом или аутизмом); г) идентификовање корелације између функционалних ефеката, постигнутих применом одговарајућих поступака језичке игре, као и прецедентних особености услова њихове реализације, узимајући у обзир утицај прецедентних феномена.

Анализа поступака лингвистичке игре у различитим типовима дискурса (у дечјем, фолклорном, односно народном и уметничком) најексплицитније показује испољавање изражајних могућности језика.

У дисертацији са психолингвистичког становишта докторанткиња заступа начело, на којем темељи цело истраживање, да одступање од норме у дечјем говору и дечјем језичком стваралаштву може бити несвесно (случајно, као и последица грешке) али и свесно, намерно, што представља основу да се у овом последњем облику разматра као поступак (чин) за грађење језичке игре. Тиме се дечје стваралаштво приближава поетској употреби речи, чинећи њену прецедентну форму. Предмет истраживања је стога, прецедентни модел језичке игре у дечјем дискурсу, у поређењу са дискурсом одраслих, на корпусу дечјег, фолклорног и уметничког стваралаштва. Догађај општења путем метајезичких исказа, односно одступањем од норме ради појашњавања истине човекових међуодноса и слике света немогућ је ван речи у говору, што је сасвим у складу са Бахтиновим упоређивањем, тј. довођењем у везу речи у животу и речи у поезији, те се целокупно докторанткињино разматрање одвијало кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме.

Практичан значај резултата истраживања Марине Кебара видимо у могућности да се они примене у курсевима опште лингвистике, психолингвистике и међукултурне комуникације и то, како у србистици, тако и у русистици.

V Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Марина Кебара објавила је досада седам ауторских научних радова. Она је своје радове објављивала у категоризованим часописима часописима највеће категорије (нпр. у часописима из категорије М51 и М52) и са рефератима учествовала на девет међународних скупова и конференција. Највећи број тих радова припада шире схваћеној психолингвистичкој области, што јесте и област теме њене докторске дисертације. Не доносећи списак радова који су у штампи, нити списак приказа, овде дајемо само библиографију оригиналних ауторских радова публикованих у категоризованим часописима или у рецензираним зборницима са научних, међународних и националних скупова, са следећим категоријама:

1) Марина Кебара, „Психопоетски приступ између Лотмановог *метатекста* и Бахтиновог *туђег говора* на роману *Евгеније Оњегин* А. С. Пушкина“ у: *Радови филозофског факултета, филолошке науке*, бр.14. књ.1, Пале, 2012, главни и

одговорни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2012, 423-438. [УДК 811'23:811'272 DOI 10.7251/FIN1301423K ISSN 1512-5858 COBISS.BH-ID 7948294] **M51**

2) Марина Кебара, „Психолошки аспекти комуникативно-индивидуализованог приступа у индивидуализованој настави страног (руског) језика“ у зб. *Славистика, XV (2011)*, Славистичко друштво Србије, Београд, Зборник радова са 49. скупа слависта Србије одржаног на Филолошком факултету у Београду 11-14. јануара 2011. године, главни уредник: Богољуб Станковић, Универзитет у Београду, Филолошки факултет Београд, 2011, 283–292. [BIBLID: 1450-5061, XV (2011), p. 283-292 УДК 811. 161. 1'243: 371.3; UDK 811.16 + 821.16 ISSN 1450-5061 COBISS.SR-ID 130380039] **M52**

3) Марина Кебара, „Појам језичке способности са аспекта психолингвистике – метод анализе језичке семантике“ у зб. *Наука и идентитет*, Зборник радова са научног скупа одржаног на Палама 21. и 22. маја 2011. године, књига 6/1, главни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2012, 305-318. [ISBN 978-99938-47-42-7 COBISS. BH-ID 2778904] **M14**

4) Марина Кебара, „Корелативитет децјег језичког стваралаштва у форми неологизама (субкултура) и народне традиције (култура)“ у зб. *Наука и традиција*, Зборник радова са научног скупа одржаног на Палама 18 и 19. маја 2012. године, књига 7, том 1, главни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2013, 287-302. [DOI 10.7251/NSFF1307287K ISBN 978-99938-47-51-9 COBISS.BH-ID 3705112] **M14**

5) Марина Кебара, „Језичке антиномије у децјем стваралаштву и стваралаштву за децу – психолингвистички приступ“ у зб. *Књижевност за децу и омладину – Наука и настава*, књ. 15, Зборник радова са научног скупа одржаног на Педагошком факултету у Јагодини, 06. априла 2012. године, уредници: проф. др Виолета Јовановић и проф. др Тиодор Росић, Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет Јагодина, 2012, 119-138. [УДК 81'23 УДК 821. 09-053.2 УДК 821. 09-93 ISBN 978-86-7604-085-8 COBISS.SR-ID 195907852] **M44**

6) Марина Кебара, „Језичка игра у децјем дискурсу као прецедент поетске употребе речи“ у зб. *Књижевност за децу у науци и настави*, књ. 18, Зборник радова са научног скупа одржаног на Педагошком факултету у Јагодини, 11-12. априла 2014. године, уредници: проф. др Виолета Јовановић и проф. др Тиодор Росић, Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет Јагодина, 2014, 109-125. [ISBN 978-86-7604-118-3 COBISS.SR-ID 212281356] **M44**

7) Марина Кебара, „Психолошке основе лингвистичке теорије Јана Бодуена де Куртенеа као пионирски допринос настанку психолингвистике“ у зб. *Савремена проучавања језика и књижевности*, година III, књ. 1, Зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 12. марта 2011. године, одговорни уредник: проф. др Милош Ковачевић, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, 2012, 397–405. [УДК 81'23; ISBN 978-86-85991-39-4 COBISS.SR-ID 189586188] **M45**

Учешће на научним скуповима:

Марина Кебара је с рефератима је до сада учествовала на девет међународних или националних филолошких скупова, и то:

1) 49. Скуп слависта Србије, Славистичко друштво Србије, Београд, 11-14. јануара 2011. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду. Тема реферата: *Психолошки аспекти комуникативно-индивидуализованог приступа у индивидуализованој настави страног (руског) језика.*

2) Научни скуп *Савремена проучавања језика и књижевности*, III научни скуп младих филолога Србије, Крагујевац, 12. марта 2011. године, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу. Тема реферата: *Психолошке основе лингвистичке теорије Јана Бодуена де Куртенеа као пионирски допринос настанку психолингвистике.*

3) Научни скуп *Наука и идентитет*, Пале, 21. и 22. маја 2011. године, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Тема реферата: *Појам језичке способности са аспекта психолингвистике – метод анализе језичке семантике.*

4) Научни скуп *Књижевност за децу и омладину – Наука и настава*, Јагодина, 06. априла 2012. године, Педагошки факултет у Јагодини Универзитета у Крагујевцу. Тема реферата: *Језичке антиномије у децем стваралаштву и стваралаштву за децу – психолингвистички приступ.*

5) Научни скуп *Наука и традиција*, Пале, 18. и 19. маја 2012. године, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Тема реферата: *Корелативитет децем језичког стваралаштва у форми неологизама (субкултура) и народне традиције (култура).*

6) Научни скуп *Наука и глобализација*, Пале, 17-19. маја 2013. године, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Тема реферата: *(Психо)лингвистичка анализа појмова „језичка игра“, „дискурс“ и „метанарација“ у условима међукултурне комуникације.*

7) Научни скуп *Књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина, 11. и 12. априла 2014. године, Педагошки факултет у Јагодини Универзитета у Крагујевцу. Тема реферата: *Језичка игра у децем дискурсу као прецедентна форма поетске употребе речи.*

8) Научни скуп *Наука и слобода*, Пале, 16-18. маја 2014. године, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Тема реферата: *Језичка игра као средство изражавања метајезичке рефлексije.*

9) Научни скуп *Наука и евроинтеграције*, Пале, 22-24. маја 2015. године, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Тема реферата: *О неким проблемима преводне еквиваленције на примерима језичког пара руски – српски.*

Седам научних радова, од којих сви потпадају под категорију оригиналних научних радова, и учешће с рефератима на девет научних скупова, од којих две трећине има категорију међународних, на посредан начин потврђују квалитет публикованих научних радова Марине Кебара, посебно ако се има у виду да су радови у већини часописа и свих зборника са међународних скупова прошли категорију рецензирања.

Сви објављени научни радови баве се проблематиком која се истражује у докторској докторске дисертације.

Зато се већ на основу дате библиографије, на основу тема којима се у својим радовима бавила, и на основу публикација у којима су оригинални научни радови објављени може закључити да је Марина Кебара зрео научни радник, са низом научних резултата презентованих како у научним часописима тако и на научним скуповима.

VI Закључак и препорука

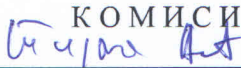
Приказ дисертационог рада недвосмислено показује да је Марина Кебара научно врло успешно обрадила захтевну тему о *психолингвистичким аспектима језичке игре*, с нагласком на дечјој језичкој игри, чија проблематика улази у најсложенију област интердисциплинарних лингвистичких, семиотичких и књижевнотеоријских истраживања. У својој докторској дисертацији *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* Марина Кебара испољила је све врлине доброг лингвисте – врло добру кореспонденцију са обимном и теоријски разнородном литературом, више него добро познавање и примену научне лингвистичке методологије на различитим нивоима анализе (лингвистичко, семиотичком, књижевнотеоријском) одличну примену и хијерархизацију различитих критеријума анализе, изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, и врло добру класификацију и опис богатог корпуса српског језика везаног за језик дечјих игара. Марина Кебара је са психолингвистичког становишта доказала да одступање од норме у дечјем говору и дечјем језичком стваралаштву може бити несвесно (случајно, као и последица грешке), али и свесно, намерно, што показује да га треба разматрати као поступак (чин) за грађење језичке игре. Тиме се дечје стваралаштво приближава поетској употреби речи, чинећи њену прецедентну форму.

Врло захтевна тема урађена је на филолошки готово беспрекоран начин, па дата монографија улази без сумње представља до сада најбољу монографију које за предмет имају анализу дечије језичке игре као у српском тако и у руском језику.

Зато са задовољством предложимо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу да прихвати овде образложену позитивну оцену о докторској дисертацији Марине Кебара под насловом *Психолингвистички аспект језичке игре као метајезичког контекста (рефлексива) у анализи српске и руске језичке личности (кроз призму Бахтинове нове реторичке парадигме)* и докторанткињи одобри усмену одбрану пред комисијом која и потписује овај извештај.

Крагујевац, 20. 8. 2015.

КОМИСИЈА:

-
1. Др Тијана Ашић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у
Крагујевцу, уже научне области: Теоријске
лингвистичке дисциплине и Француски језик
 2. Др Милош Ковачевић, редовни професор,
ужа научна област: Савремени српски језик и
Теоријске лингвистичке дисциплине,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 3. Др Веран Станојевић, ванредни професор,
Филолошки факултет у Београду,
ужа научна област: Романистика
 4. Др Милена Маројевић, ванредни професор,
Филолошко-уметнички факултет у
Крагујевцу, уже научна област: Руски језик